

Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Uzaktan Eğitim Sürecindeki Mesleki Yeterliliklerinin Değerlendirilmesi¹

Evaluation of Social Studies Teacher Candidates' Professional Competencies During the Distance Education

Ayşegül KIRTEL

Dr. Öğr. Üyesi, Sakarya Üniversitesi, Türkiye, ORCID ID: 0000-0002-7537-3720
aseker@gmail.com

Sevgi COŞKUN KESKİN

Prof.Dr, Sakarya Üniversitesi, Türkiye, ORCID ID: 0000-0002-8477-6134

Abstract

The general competencies of the teaching profession have reorganized and defined in collaboration with the Ministry of National Education, and faculty-school interaction has expanded as a result of these updates. A core program has been formed in undergraduate programs that includes 30-35 percent of teaching professions courses, 15-20% of general culture courses and 45-50% of field education courses. Face-to-face education has been used to implement these competencies. However, due to the worldwide covid19 epidemic, the compulsory distant education procedure has begun. The difficulty of supplying teacher competences arose as a result of this situation. The goal of this research is to see how the distant education, which began with the Covid19 epidemic, has affected the professional competences of social studies teacher candidates who continue their education life.

The participants of the research consisted of 40 teacher candidates. These pre-service teachers are in their final year of social studies education in the education faculties of four (four) different state universities throughout Turkey. To the selection of the participants was used the maximum diversity sampling strategy in the purposive sampling type. While forming the sample group, it was taken into account that the participants maintained their education both during the distant education and afterward. The research was conducted using an interview, which is a qualitative research approach. The research's data was gathered using a semi-structured opinion form. Questions involving subject matter knowledge, teaching legislation knowledge, lesson plan preparation, learning environment preparation, measurement and evaluation activities, student

¹ Bu çalışma; IX. Uluslararası Sosyal Bilgiler Eğitimi Sempozyumunda sunulmuştur.

approach skills, developmental knowledge, and interaction with stakeholders were asked within the framework of teacher competences. As a result of the findings obtained from the content analysis, it was revealed that 60% of the participants found themselves sufficient, 29% found themselves insufficient, and 11% were undecided.

Key words: social studies education, teacher competencies, distant education

Özet

Milli Eğitim Bakanlığı ile birlikte öğretmenlik mesleği genel yeterlikleri yeniden düzenlenmiş, tanımlanmış ve fakülte-okul işbirliği artırılmıştır. Lisans programları; Öğretmenlik Meslek Bilgisi derslerinin %30-35; Genel Kültür derslerinin %15 - 20 ve Alan Eğitimi derslerinin de %45-50 oranında yer aldığı çekirdek bir program oluşturulmuştur. Bu yeterlilikler yüz yüze eğitimde uygulanmaktadır. Ancak tüm dünyada yaşanan farklı olumsuz durumlar snedeniyle zorunlu olarak uzaktan eğitim süreci başlamıştır. Bu durum sonucunda öğretmen yeterliklerinin sağlanması sorunu ortaya çıkmıştır. Araştırmanın katılımcılarını; Türkiye'nin farklı bölgelerinde yer alan 4 (dört) farklı devlet üniversitesinin eğitim fakültesinde yer alan sosyal bilgiler eğitimi son sınıfta eğitim gören 40 öğretmen adayı oluşturmuştur. Katılımcıların seçiminde örnekleme stratejilerinden amaçlı örnekleme türünde maksimum çeşitlilik örnekleme stratejisi kullanılmıştır. Örneklem grubu oluşturulurken katılımcıların hem uzaktan eğitim döneminde hem de sonraki süreçte öğrenim hayatlarına devam etmeleri göz önünde bulundurulmuştur. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden görüşme ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın verileri, yarı- yapılandırılmış görüş alma formu ile elde edilmiştir. Katılımcılara öğretmen yeterlikleri kapsamında; alan bilgisi, öğretmenlik mevzuat bilgisi, ders planı hazırlama, öğrenme ortamları hazırlama, ölçme ve değerlendirme etkinlikleri hazırlama, öğrenciye yaklaşım becerileri, gelişim bilgisi ve paydaşlarla etkileşim hakkında sorular yönetilmiştir. Yapılan içerik analizinden elde edilen bulgular sonucunda katılımcıların; % 60'ının kendilerini yeterli, %29'unun kendilerini yetersiz buldukları ve %11'inin kararsız olduğu ortaya çıkmıştır

Anahtar Kelimeler: Sosyal bilgiler eğitimi, öğretmen yeterlikleri, uzaktan eğitim

GİRİŞ

Eğitim günümüzün en önemli uğraşlarından biridir. Eğitimde başarılı bir sosyal gelişimin sağlanması birçok faktöre bağlıdır. Eğitimin kalitesini etkileyen anahtar faktörlerden birisi de öğretmenlerin mesleki gelişimidir (Yenen ve Kılıç, 2021). Dünyada öğretmen yetiştirme ve öğretmenlerin mesleki gelişimleri için çeşitli çalışmalar yapılmaktadır. Her ülke yapmış olduğu çalışmalar bağlamında, öğretmen yeterliliklerini ve kapsamını belirlemekte ve bu yeterlilikleri kazandırma stratejileri üretmektedir.

Öğretmen yetiştirme, hemen bütün ülkelerde, özellikle 2000'li yılların başından itibaren "gelecek merkezli" olarak ele alınan, "yirmi birinci yüzyılın öğretmenlerinin yetiştirilmesi" teması kapsamında ulusal ve uluslararası boyutta çeşitli araştırmaların ve toplantıların yapıldığı, raporların hazırlandığı bir konudur (Şişman, 2009). Öğretmenlik mesleki yeterlilikleri belirlenmesine yönelik çalışmalar öğretmen standartlarının belirlenmesi amacıyla

20.yy sonlarına doğru ABD, İngiltere ve Avusturalya’da başlamıştır (Kayran ve Tunç Şahin 2021). Uluslararası platformlarda başlayan bu çalışmalar, ülkemizdeki öğretmen yeterlilikleri yapılanmasına taban sağlamıştır.

Ülkemizde Yüksek Öğretim Kurumu (YÖK) ve Dünya Bankası ortak proje kapsamında 1990’lı yılların ortalarında eğitim fakültelerinde gündeme gelen yeniden yapılandırma çalışmaları sırasında gerçekleştirilmiştir (Şişman, 2009). İlk resmi çalışmalar; 1998-1999 yıllarında YÖK ve Dünya Bankası Milli Eğitimi Geliştirme Projesi, Hizmet Öncesi Öğretmen Eğitimi kapsamında başlamıştır. 1999 yılında MEB ve çeşitli üniversitelerin temsilcilerinden oluşan “Öğretmen Yeterlikleri Komisyonu” oluşturulmuş ve “eğitme-öğretme yeterlikleri, genel kültür bilgi ve becerileri ve özel alan bilgi ve becerileri” olmak üzere 3 başlık altında yeterlilikler oluşturulmuştur. Ardından;2004 yılında yeniden bir düzenlemeye gidilerek 6 ana yeterlik alanı (1. Kişisel ve mesleki değerler-mesleki gelişim, 2. Öğrenciyi tanıma, 3. Öğrenme-öğretme süreci, 4. Öğrenmeyi, gelişimi izleme ve değerlendirme, 5. Okul aile toplum ilişkileri, 6. Program ve içerik bilgisi), bu yeterliklere ilişkin 31 alt yeterlik ve 233 performans göstergesinden oluşan “Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterlikleri” taslağı belirlenmiştir. Daha sonra uzman, akademisyen, öğretmen, müfettiş gibi farklı kesimlerden birçok kişinin katılımlarıyla çalıştaylar düzenlenerek söz konusu taslağa son şekli verilmiş ve bu yeterlikler 2006 yılında 2590 sayılı Tebliğler Dergisi’nde yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Kısa bir süre sonra ise öğretmenlerin kendi alanlarında sahip olmaları gereken, bilgi, beceri, tutum ve değerleri ifade eden “Öğretmenlik Mesleği Özel Alan Yeterlikleri”nin belirlenmesine yönelik çalışmalar başlatılmış ve ilköğretim kademesinde sosyal bilgiler de dâhil olmak üzere toplam 14 alanda Özel Alan Yeterlikleri hazırlanarak 2008 yılında yürürlüğe konmuştur (MEB, 2002 ve MEB 2006; akt. Yılar ve Cüce, 2021; Seferoğlu, 2004; Şişman 2009). Oluşturulan bu yeterlilikler bağlamında öğretmen yetiştirme lisans programları şekillenmiştir.

Geleneksel öğretmen yeterlilikleri ile günümüz öğretmen yeterlilikleri arasında çeşitli farklar mevcuttur. Öğretmen yeterlilikleri ifadesi, öğretmenlerin bilgi, beceri, tutum, değer, davranış gibi yönlerden sahip olmaları öngörülen özellikler ya da nitelikler bütününe ifade etmek için kullanılmaktadır (Şişman 2009). Başka bir anlatımla zor öğrencilere ulaşabileceğine, öğrencilerinin eleştirel düşünme becerilerini geliştirebileceğine, olumsuz öğrenci davranışlarını kontrol edebileceğine, öğrenci öğrenmesini destekleyen etkili öğretim stratejilerini kullanabileceğine, sınıfını öğretim amaçları doğrultusunda etkili bir biçimde yönetebileceğine ve öğrencilerinin öğrenme sürecine etkin bir biçimde katılmalarını sağlayabileceğine inanan öğretmenlerin nitelikleridir (Kılınç, Polatcan, Atmaca ve Koşar; 2021). Ayrıca günümüzde özellikler teknolojik gelişmeleri takip etmek ve ayak uydurmak, öğretmen yeterlilikleri bağlamında önem arz etmektedir. Günümüz dünyasında işgücünün kalitesinin artırılması ve toplumların bilimsel ve teknolojik değişimlere ayak uydurması noktasında eğitimin ve öğretmenin rolünün önemi giderek artmaktadır (Yenen ve Kılıç, 2021).

Dünyada meydana gelen ve toplumu yakından etkileyen olaylar eğitim-öğretim faaliyetlerini de etkilemektedir. Küresel anlamda dünyayı etkileyen son dönemlerdeki en önemli olaylardan biri de Covid- 19 salgını olmuştur. Dünyayı etkileyen salgın eğitim-öğretim faaliyetlerinde de bir takım değişikliklere sebep olmuş, uzaktan eğitim, eğitim-öğretimin önemli bir parçası haline

gelmiştir (Aydemir, 2021). COVID-19 pandemisi sebebiyle eğitim-öğretim kurumlarının hemen hemen hepsi pandemi sürecinde yüz yüze eğitimi askıya alıp, uzaktan eğitim faaliyetlerine geçmek zorunda kalmıştır. Ayrıca Türkiye’de 06 Şubat 2023 tarihinde gerçekleşmiş olan Kahramanmaraş depremleri sebebiyle de lisans düzeyi programlar kısa süreli uzaktan eğitim sürecine geçmiştir.

Uzaktan eğitim faaliyetleri, ülkemizde yıllardır çeşitli programlar bağlamında yürütülen bir eğitim türüdür. Uzaktan eğitimin temel özelliklerini; eş zamanlı veya farklı zamanlı sürdürülebilir, döneminin bilgi teknolojilerinin kullanıldığı, öğrenen ile öğreticinin yüz yüze gelmediği bir öğrenme ortamı olarak tanımlayabiliriz (Altay, 2021). Uzaktan eğitim; kısıtlama ve sınırlılıkların bulunduğu durumlarda, eğitim-öğretim sürecinde öğreticiler ile öğrenenler arasında etkileşimin önceden hazırlanmış ortamlarda belirli bir merkezden sağlandığı bir öğretim yöntemidir (Demirel, 2012). Uzaktan eğitim, eş zamanlı (senkron) veya farklı zamanlı (asenkron) olarak öğretici ile öğrenenin farklı mekanlarda bulunduğu eğitim ortamıdır (Kaçan ve Gelen, 2020).

Uzaktan eğitim nedeniyle; Yüksek Öğretim Kurulu tüm düzeylerdeki programda yer alan derslerin teorik kısımlarının, gerekli altyapı ve yetkinlik varsa uzaktan öğretimle yürütülebileceği, derslerin uygulamalı kısımlarının ise belirlenen zamanda her bir programa göre yoğunlaştırılmış akademik takvim oluşturularak eğitim verilebileceği kararını duyurmuştur (YÖK, 2020). Ancak salgın devam etmesinden dolayı; teorik ve uygulamalı bütün derslerin uzaktan eğitim yolu ile devam etmesi kararı alınmıştır. Örgün eğitimden acil uzaktan eğitime geçişin beklenmedik bir biçimde, aniden gerçekleşmesi, uygulamada birçok problemi de beraberinde getirmiştir (Özalkan 2021). Bu problemlerden biri, lisans düzeyinde eğitim gören öğretmen adaylarının geliştirmesi hedeflenen mesleki yeterliliklerini geliştirebilme durumlarıdır. Çünkü belirlenen öğretmen yeterliliklerinin kazandırılması için hazırlanan, teorik ve uygulama aşamaları olan lisans programları örgün eğitim koşulları için hazırlanmıştır. Acil uzaktan eğitim uygulamalarının ortaya çıkarmış olduğu hazırlıksızlık durumu, mesleki yeterliliklerin kazandırılması gereken içerikleri ve uygulamaları etkilemiştir. Bu bağlamda araştırmanın amacı; uzaktan eğitim faaliyetlerinin, öğretmen adaylarının mesleki yeterliliklerinin kazandırılması durumlarının tespit edilmesidir.

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Araştırmada; uzaktan eğitim uygulamalarının, öğretmen adaylarının mesleki yeterliliklerini etkileme durumları belirlenmeye çalışılmıştır. Bu amaçtan hareketle araştırma, nitel araştırma desenlerinden temel nitel araştırma ile gerçekleştirilmiştir. Bu araştırma yöntemi ile katılımcıların deneyimlerine ve görüşlerine ulaşılmaya çalışılmıştır.

Çalışma Grubu

Araştırmanın katılımcılarını; Türkiye’nin farklı bölgelerinde yer alan 3 (üç) farklı devlet üniversitesinin eğitim fakültesinde yer alan sosyal bilgiler eğitimi son sınıfta eğitim gören 30

öğretmen adayı oluşturmuştur. Katılımcıların seçiminde örnekleme stratejilerinden amaçlı örnekleme türünde maksimum çeşitlilik örnekleme stratejisi kullanılmıştır. Örneklem grubu oluşturulurken katılımcıların hem uzaktan eğitim döneminde hem de sonraki süreçte öğrenim hayatlarına devam etmeleri göz önünde bulundurulmuştur.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmada; katılımcıların deneyim ve görüşlerini ortaya çıkarma amaçlandığı için veri toplama aracı olarak görüşme kullanılmıştır. Görüşme; araştırmacının açık uçludan kapalı uçluya uzanan bir yelpaze ile sorular sorarak bilgi topladığı bir yöntemdir (Serggie ve Bayyurt, 2017). Araştırmada katılımcıların görüş ve deneyimlerini derinlemesine ortaya çıkarabilmek için yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formları; katılımcıların algıladıkları dünyayı ve keşfedilmesi gereken durumlarını ortaya koymak için kullanılan veri toplama aracıdır (Glesne, 2011). Bu bağlamda katılımcılara; öğretmen yeterlikleri kapsamında; alan bilgisi, öğretmenlik mevzuat bilgisi, ders planı hazırlama, öğrenme ortamları hazırlama, ölçme ve değerlendirme etkinlikleri hazırlama, öğrenciye yaklaşım becerileri, gelişim bilgisi ve paydaşlarla etkileşim hakkında sorular yönetilmiştir.

Öğretmen adaylarından yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığı ile elde edilen ham veriler her bir soru için ayrı ayrı tablolaştırılmış, ardından tümevarımsal içerik analizi gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların verileri incelenerek kodlar belirlenmiştir. İçerik analizinde iki araştırmacı verileri ayrı ayrı analiz etmiş, sonrasında bir araya gelerek belirledikleri kod ve kategorilere karar vermiştir.

Araştırmanın güvenilirliğini sağlama noktasında, görüşme formu soruları için üç uzman görüşü alınmıştır. Uzman görüşleri neticesinde şekillenen araştırma sorularının pilot uygulaması gerçekleştirilmiştir. Pilot uygulama verileri iki farklı araştırmacı tarafından analiz edilerek benzerlik oranı 0,87 olarak tespit edilmiştir. Ayrıca katılımcıların ifadeleri ile bulgular doğrudan desteklenmiştir.

BULGULAR

Katılımcıların; uzaktan eğitim uygulamalarının, mesleki yeterliliklerine etkisini tespit etmek amacıyla toplanan veriler analiz edilmiş ve bulgulanmıştır. İlgili bulgulara aşağıda yer verilmiştir.

1. Alan bilgisi (Sosyal Bilgiler ders konuları) yeterliliği hakkındaki görüşler;

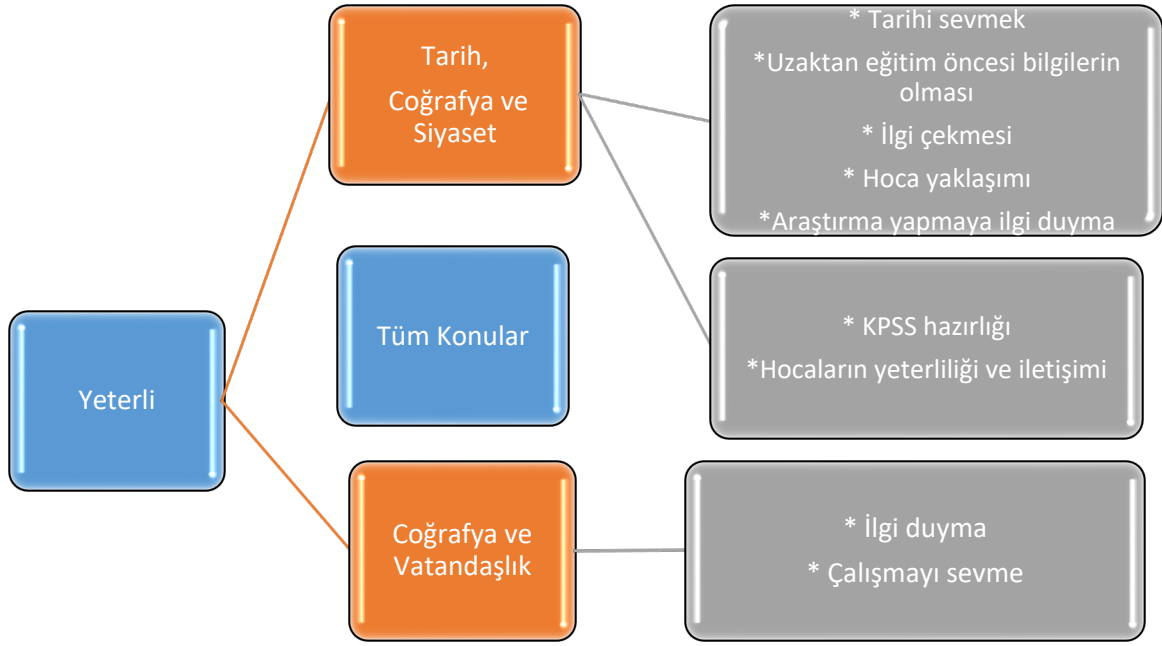
Katılımcıların mesleki yeterlilikler bağlamında; alan yeterlilikleri hakkındaki görüşlerini içeren tabloya aşağıda yer verilmiştir.

Tablo 1: Alan Bilgisi Yeterlilikleri Hakkında Görüşler

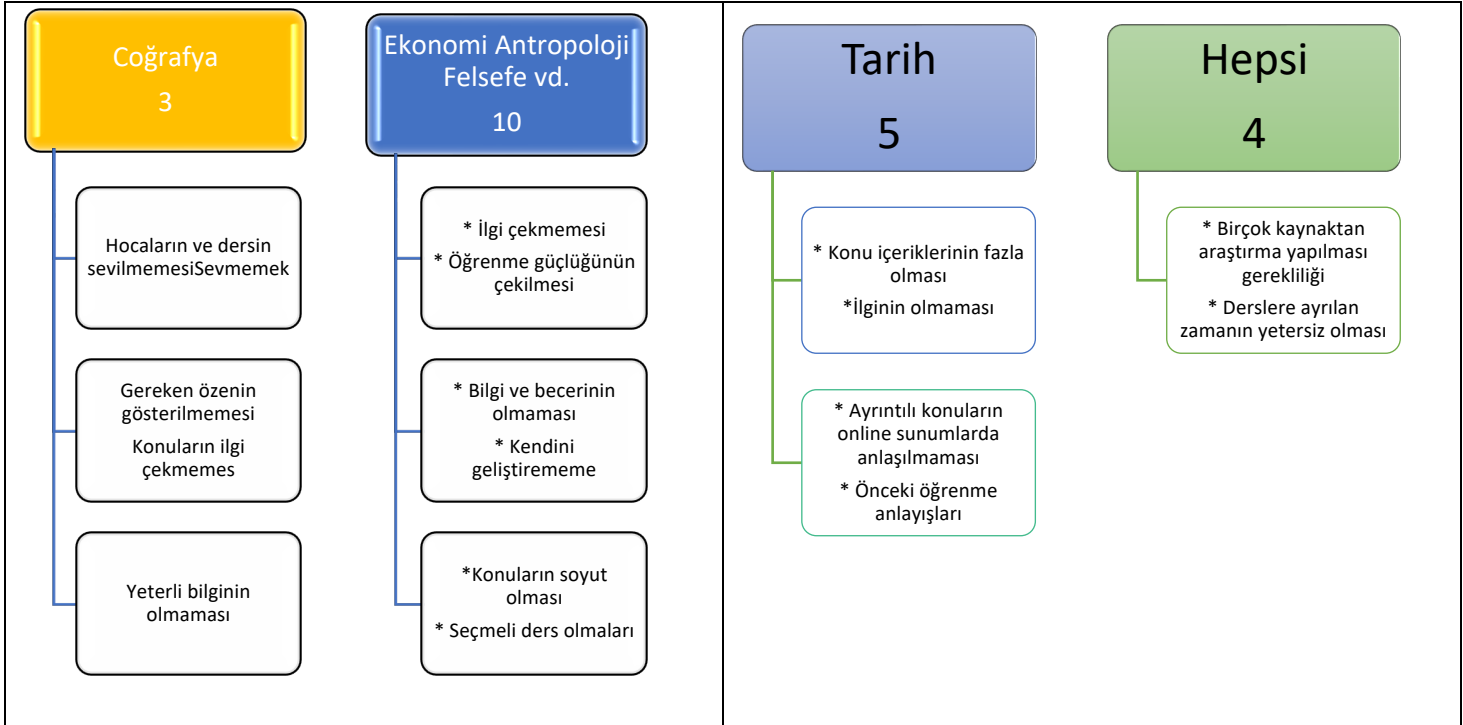
Tablo 1 incelendiğinde; katılımcıların alan bilgisi konusunda kendilerini yetersiz (14) hissettikleri görülmektedir. Kendilerini yetersiz hissetme nedenleri olarak da; Konuların aktarımındaki zorlukları ifade etmişlerdir. 10 katılımcı alan bilgisi konusunda kendisini yeterli görmektedir. Yeterli görme nedeni olarak, bireysel tutum ve çalışmaların etkili olduğu görülmektedir. 6 katılımcı kararsız olduğunu ifade etmiştir. Katılımcıların kararsız olma nedeni ise; uygulama eksikliğinin olması, teorinin pratiğe dökülememesidir.

Katılımcılara; alan bilgisi kapsamında kendilerini yeterli ve yetersiz gördükleri konu ve alanlar sorulmuştur. Verilen cevapların bulgularını gösteren tabloya aşağıda yer verilmiştir.

Tablo 2: Alan Bilgisi Kapsamında Yeterli Görülen Alanlar

Tablo 2 incelendiğinde; katılımcıların teorik bilgi içeren konularda kendilerini yeterli gördükleri ortaya çıkmaktadır. Yeterli olma sebepleri olarak; bireysel çalışmalar, konulara ilgi duyma ve hocaların yaklaşımları olduğu görülmektedir.

Tablo 3: Alan Bilgisi Kapsamında Yetersiz Görülen Alanlar

Tablo 3 incelendiğinde; katılımcıların kendilerini en fazla ekonomi, antropoloji ve felsefe konularında yetersiz gördükleri ortaya çıkmaktadır. İlgil duymama, konu ve içeriklerin soyut

olması, ilgili derslerin seçmeli olması ve bu alanlar ile ilgili olarak kendilerini geliştirememeye nedenlerinden dolayı katılımcıların kendilerini eksik hissettikleri anlaşılmaktadır. Öğretmen adayları ayrıca tarih ve coğrafya konularında da kendilerini yetersiz hissetmişlerdir. Bu durumun başlıca sebebi olarak, “dersi veren öğretim elemanlarını sevmeme” durumunu ifade etmişlerdir. Ayrıca önceki öğrenme anlayışlarının, yeni öğrenme durumlarını olumsuz etkilediği de görülmektedir.

2. Alan bilgilerinizi meslek hayatınızda öğrencilerinize kazandırabilme yeterliliği hakkındaki görüşler;

Katılımcıların mesleki yeterlilikler bağlamında; alan bilgilerinin kazandırabilme yeterlilikleri hakkındaki görüşlerini içeren tabloya aşağıda yer verilmiştir.

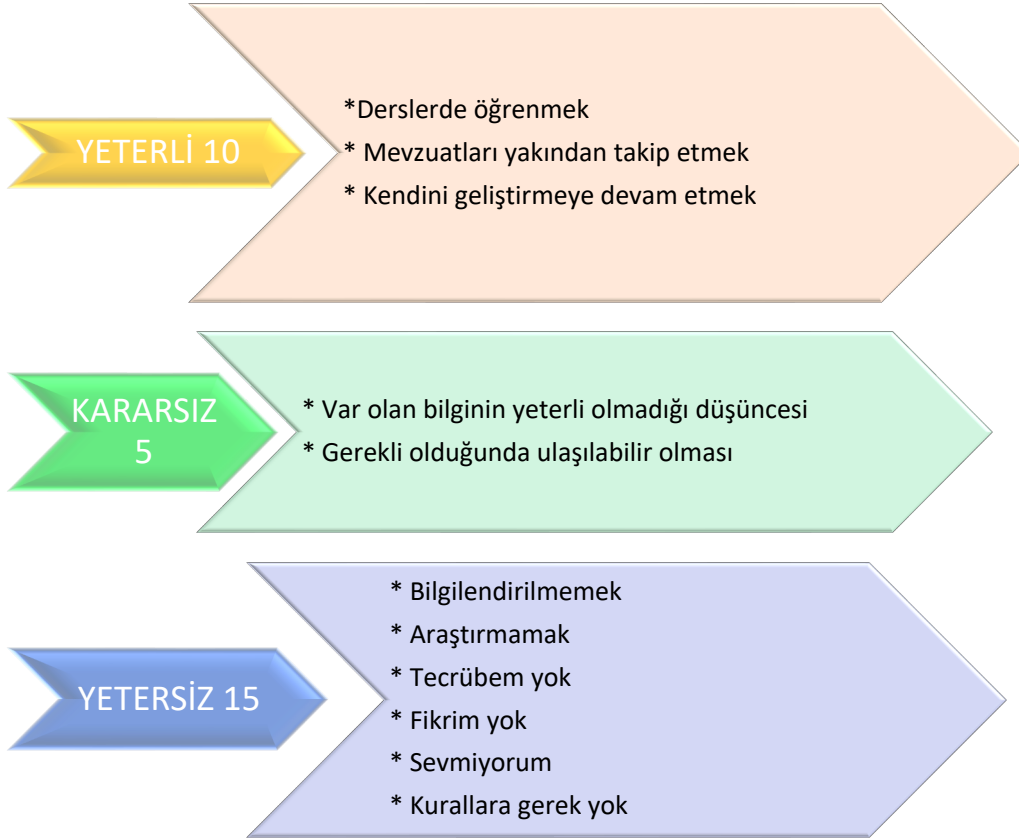
Tablo 4: Alan Bilgilerini Kazandırabilme Yeterliliği Hakkında Görüşler

Tablo 4 incelendiğinde; öğretmen adaylarının alan bilgilerinin kazandırabilme noktasında kendilerini yeterli (19) hissettikleri görülmektedir. Kişisel olarak kendini geliştirmek, meraklı ve ilgili olmak, hocaların ilgili derslerde uygulama yapmaları katılımcıların bu alanda kendilerini yeterli görmelerini sağlamıştır. 8 öğretmen adayı kendisini bu konuda kararsız hissetmektedir. Kendine güven sorunu ve ilgi duymama katılımcıların kararsız olmasında etken olarak görülmektedir. Öğretmen adaylarının kendilerini yetersiz (3) görme sebebi olarak da

uzaktan eğitim uygulamalarını ve eğitim bilimleri derslerinin az olmasını ifade ettikleri görülmektedir.

3. Öğretmenlik olarak mevzuat bilginizin yeterliliği hakkındaki görüşler;

Katılımcıların mesleki yeterlilikler bağlamında; mevzuat bilgileri yeterlilikleri hakkındaki görüşlerini içeren tabloya aşağıda yer verilmiştir.

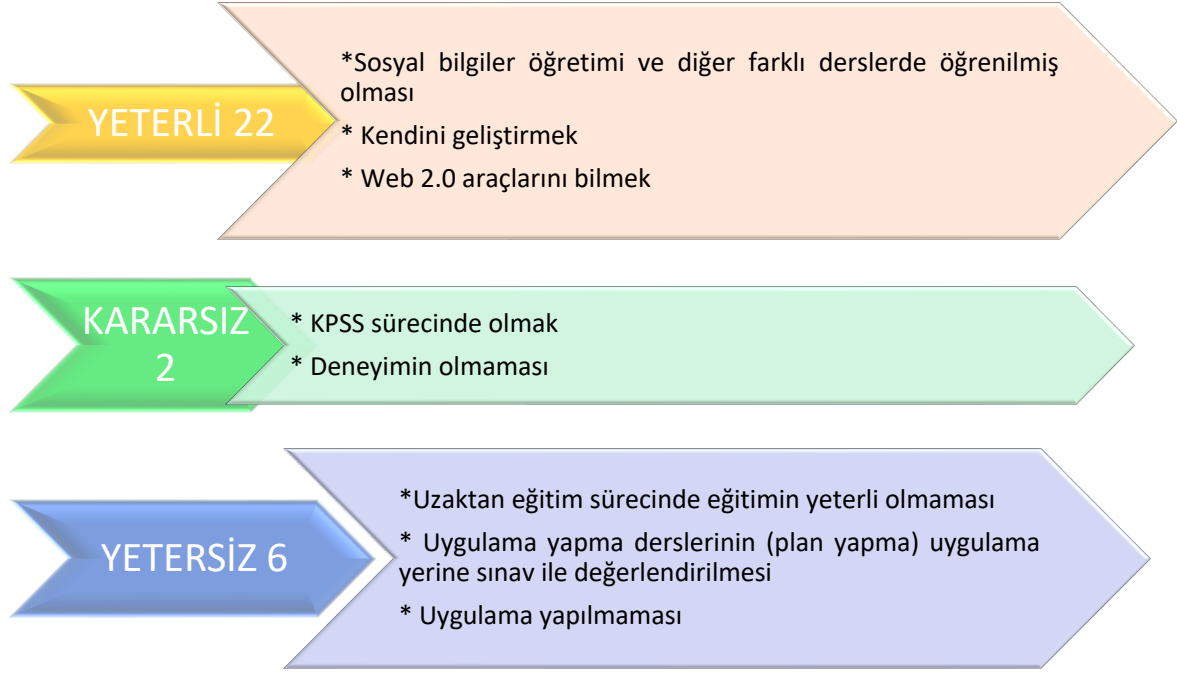

Tablo 5: Mevzuat Bilgisi Yeterliliği Hakkında Görüşler

Yukarıda yer alan tablo 5 değerlendirildiğinde; mevzuat bilgisi bağlamında öğretmen adaylarının kendilerini yetersiz gördükleri ortaya çıkmaktadır. Mevzuat bilgisi hakkında bilgi sahibi olmama ilgi duymama ve tecrübe sahibi olmama, bu duruma gerekçe olarak gösterilmiştir. Ayrıca 5 katılımcı kendisini kararsız hissetmektedir. Mevzuat bilgilerine gerektiğinde ulaşılacağına düşüncesinin, bu konuyu bilme durumunu olumsuz etkilediği görülmektedir. Mevzuat bilgisi bağlamında; kendi kişisel ilgileri ile kendilerini yeterli (10) hisseden katılımcılar olduğu görülmektedir.

4. Bir kazanımı kazandırmak için plan yapma yeterliliği hakkındaki görüşler;

Katılımcıların mesleki yeterlilikler bağlamında; bir kazanımı kazandırma yeterlilikleri hakkındaki görüşlerini içeren tabloya aşağıda yer verilmiştir.

Tablo 6: Kazanım Kazandırma Yeterliliği Hakkında Görüşler

Yukarıda yer alan tablo 6 değerlendirildiğinde; bir kazanımı kazandırma yeterliliği bağlamında, katılımcıların büyük çoğunluğunun (22) kendisini yeterli hissettiği görülmektedir. Bu yeterliliği kazandıran en önemli etkenin, farklı derslerde yapılan ders içi uygulamalar olduğu görülmektedir. Kendisini bu konuda yetersiz (6) gören katılımcıların ise; özellikle uzaktan eğitim dönemi eğitim uygulamalarının bu duruma sebebiyet verdiğini ifade ettiği görülmektedir. KPSS süreci ve deneyim olmaması 2 katılımcınının kararsız olmasına sebep olmuştur.

5. Bir kazanımı kazandırmak için öğrenme ortamlarını (süre, materyal geliştirme, yöntem, vs.) hazırlama yeterliliği hakkındaki görüşler;

Katılımcıların mesleki yeterlilikler bağlamında; bir kazanımı kazandırmak için öğrenme ortamlarının hazırlanması yeterlilikleri hakkındaki görüşlerini içeren tabloya aşağıda yer verilmiştir.

Tablo 7: Öğrenme Ortamı Hazırlama Yeterliliği Hakkında Görüşler

Tablo 7 incelendiğinde; öğrenme ortamı hazırlama bağlamında 20 katılımcının kendisini yeterli hissettiği görülmektedir. Kendini geliştirmek ve yeterli eğitim almış olmak bu duruma gerekçe olarak gösterilmiştir. Kendilerini kararsız (7) hisseden öğretmen adayları ise bu duruma sebep olarak güvensizlik ve tecrübesizliği görmüşlerdir. Yine güvensizlik ve eğitim derslerinin az olması 3 katılımcının kendisini yetersiz olarak değerlendirmesine sebep olmuştur.

6. Ölçme ve değerlendirme etkinlikleri hazırlama yeterliliği hakkındaki görüşler;

Öğretmen adaylarının mesleki yeterlilikler bağlamında; ölçme ve değerlendirme etkinlikleri hazırlama yeterlilikleri hakkındaki görüşlerini içeren tabloya aşağıda yer verilmiştir.

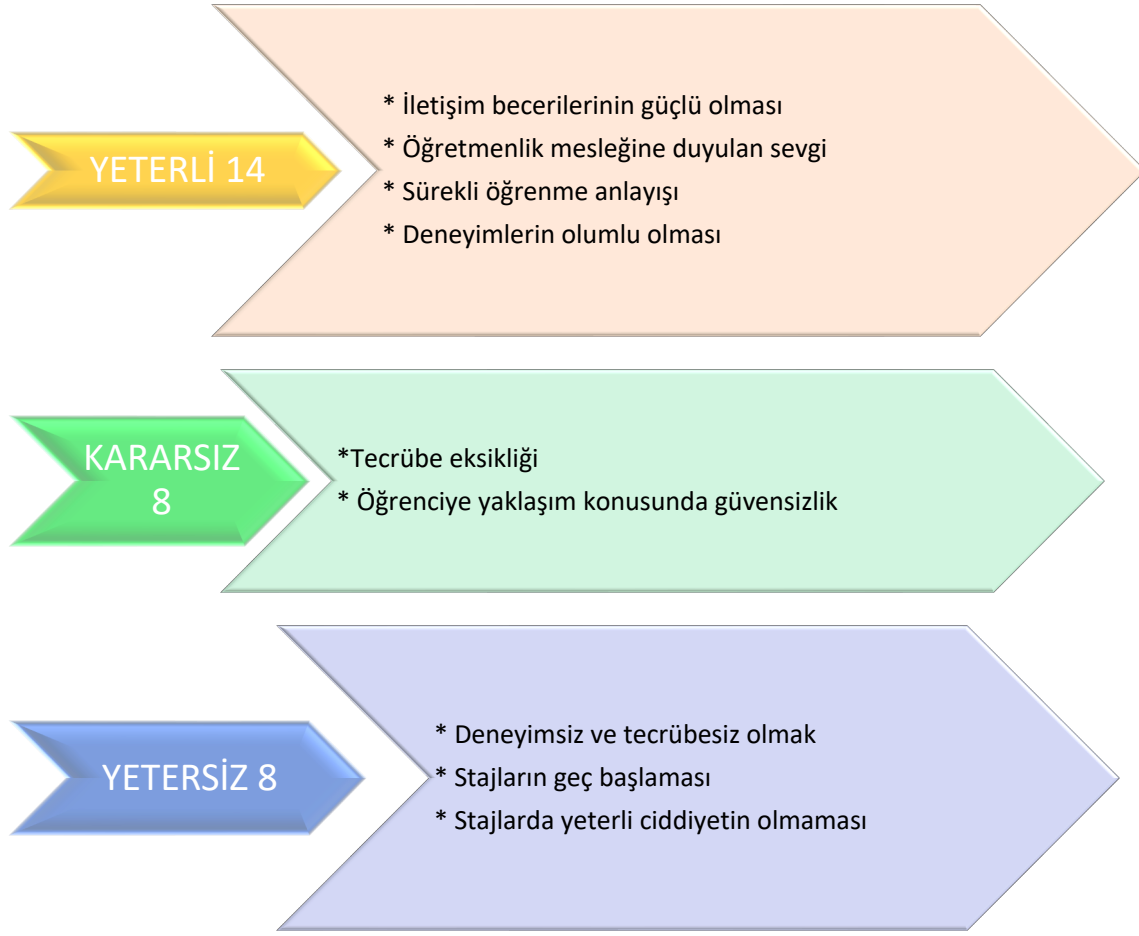

Tablo 8: Ölçme ve Değerlendirme Etkinlikleri Hazırlama Yeterliliği Hakkında Görüşler

Tablo 8 incelendiğinde; ölçme ve değerlendirme etkinliği hazırlama konusunda 15 öğretmen adayının kendisini yeterli olarak değerlendirdiği görülmektedir. Kişisel gelişimin kendilerini yeterli noktasına taşıdığını ifade etmişlerdir. 8 öğretmen adayı kendisini kararsız olarak değerlendirmiştir. Tecrübe sahibi olmamam ve güvensizlik katılımcıların kararsız olmasına sebep olarak görülmektedir. 7 katılımcı kendisini yetersiz olarak değerlendirmiştir. Tecrübesizlik, güvensizlik ve kendini geliştirmeme, katılımcıların ölçme ve değerlendirme etkinliği hazırlama noktasında kendini yetersiz olarak değerlendirmesine neden olmuştur.

7. Öğrenciye yaklaşım becerileriniz yeterliliği hakkındaki görüşler;

Öğretmen adaylarının mesleki yeterlilikler bağlamında; öğrenciye yaklaşım yeterlilikleri hakkındaki görüşlerini içeren tabloya aşağıda yer verilmiştir.

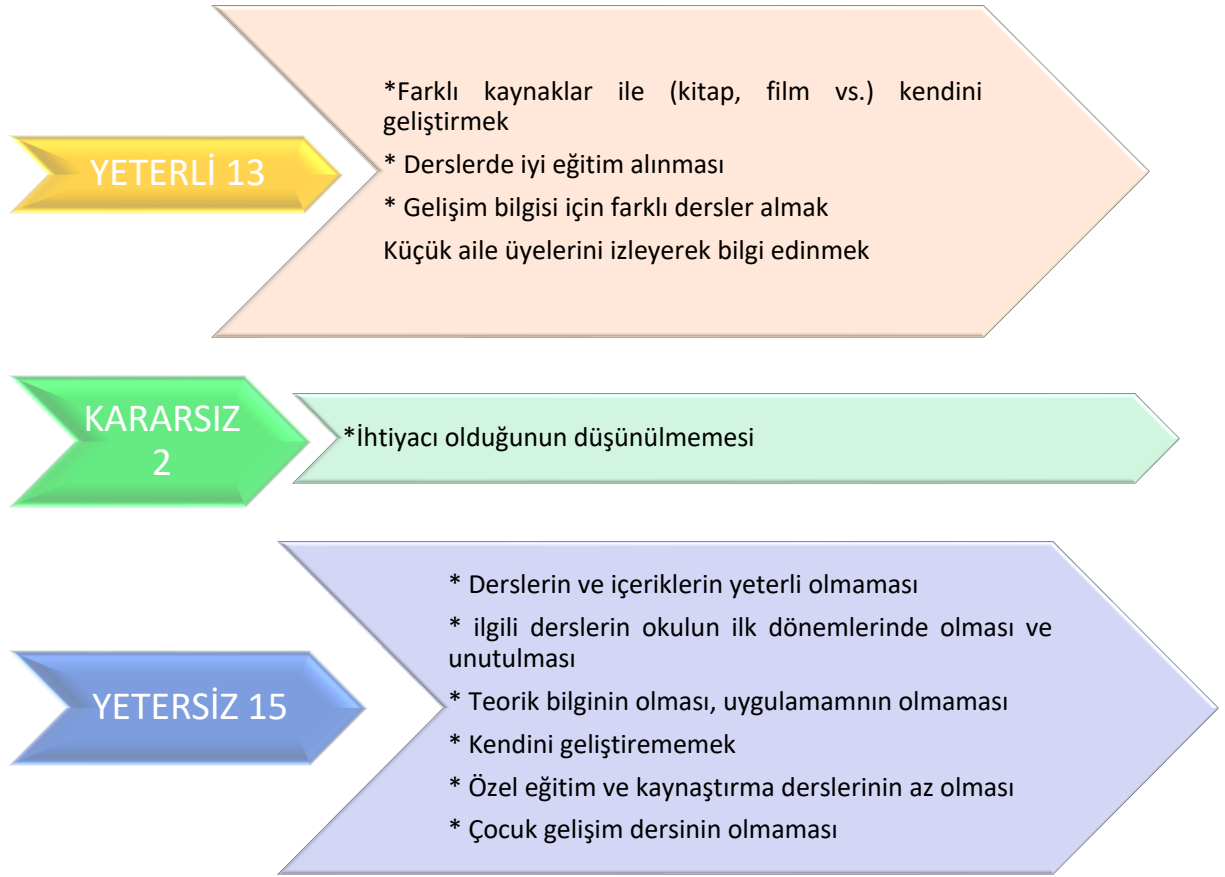

Tablo 9: Öğrenciye Yaklaşım Becerileri Yeterliliği Hakkında Görüşler

Yukarıda yer alan tablo 9 değerlendirildiğinde; katılımcıların büyük kısmının, kendilerini iletişim beceriler açısından güçlü görmesinin, öğrenci yaklaşım beceri açısından da kendilerini yeterli görmelerine neden olduğu görülmektedir. Ayrıca kendilerini yeterli (14) olarak değerlendirmelerine, öğretmenlik mesleğine duydukları ilgi ve sevginin de etken olduğu anlaşılmaktadır. 8 öğretmen adayı, okul staj uygulamalarının geç başlaması nedeniyle kendilerini yetersiz olarak değerlendirmektedir. Yine 8 kararsız katılımcı ise, tecrübe eksikliğini ve güvensizliği, kararsızlık nedeni olarak değerlendirmektedir.

8. Öğrencinin gelişim (çocuk gelişimi) bilgisi yeterliliği hakkındaki görüşler;

Öğretmen adaylarının mesleki yeterlilikler bağlamında; öğrenci gelişim yeterlilikleri hakkındaki görüşlerini içeren tabloya aşağıda yer verilmiştir.

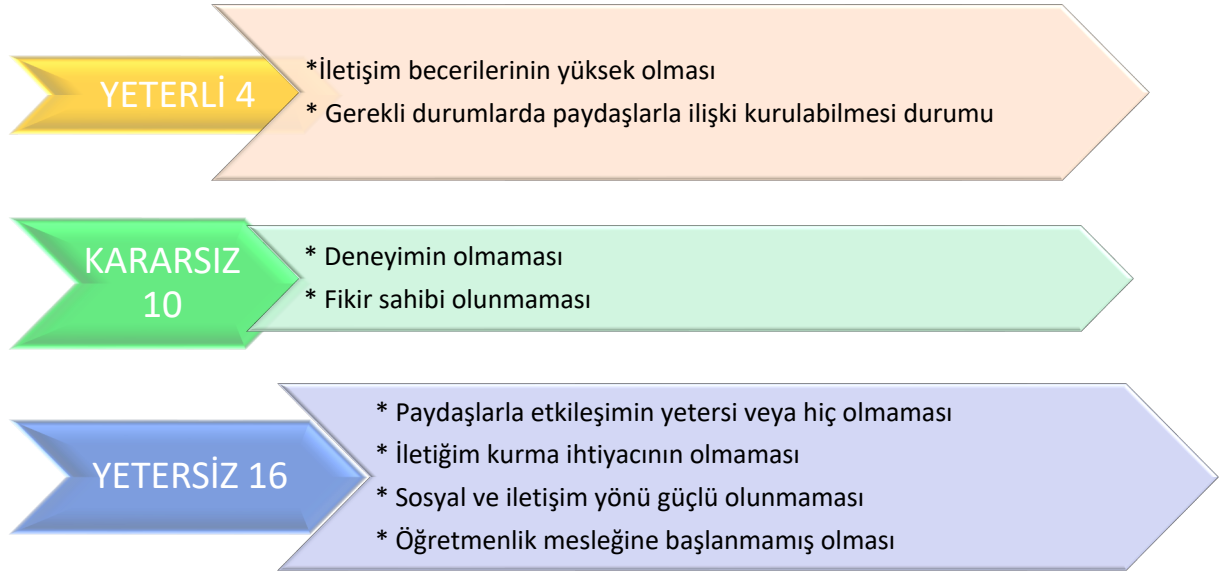

Tablo 10: Öğrencinin Gelişimi Yeterliliği Hakkında Görüşler

Yukarıda yer alan tablo 10 değerlendirildiğinde; 15 katılımcının kendisini yetersiz hissettiği görülmektedir. Bu duruma etken olarak; ilgili derslerin az ve içeriklerinin yetersiz olmasını, uygulama içeriklerinin olmamasını ve çocuk gelişim dersinin olmamasını göstermişlerdir. Bunun yanı sıra; öğretmen adaylarının kendilerini geliştirmesi ve kişisel yeterliliklerinin, bu alanda kendilerini yeterli (13) olarak değerlendirmelerini sağlamıştır. 2 katılımcı ise öğretmen adayı olarak öğrenci gelişim yeterliliğine ihtiyacı olmadığını ifade etmiştir.

9. Eğitim alanında diğer paydaşlar (MEB, Dernekler, aileler) ile etkileşim yeterliliği hakkındaki görüşler;

Öğretmen adaylarının mesleki yeterlilikler bağlamında; paydaşlarla etkileşim yeterlilikleri hakkındaki görüşlerini içeren tabloya aşağıda yer verilmiştir.

Tablo 11: Paydaş Etkileşimi Yeterliliği Hakkında Görüşler

Tablo 11 incelendiğinde paydaş etkileşimi yeterliliği bağlamında; 15 katılımcının paydaşlarla iletişim kurmamış olması, mesleğe başlamamış olması ve iletişim becerilerinin yetersiz olması sebebiyle kendisini yetersiz olarak değerlendirdiği görülmektedir. Yine deneyim ve bilgi sahibi olmama durumunun 10 katılımcının kararsız olmasına etken olduğu anlaşılmaktadır. Paydaş etkileşimi yeterliliği bağlamında 4 öğretmen adayı kendisini yeterli görmektedir. Bu duruma neden olarak ise iletişim becerilerinin yeterli oluşunu etken göstermişlerdir.

10. Uzaktan eğitim süreci olmasaydı, bu yeterlilik gelişimlerinin nasıl olacağı hakkındaki görüşler;

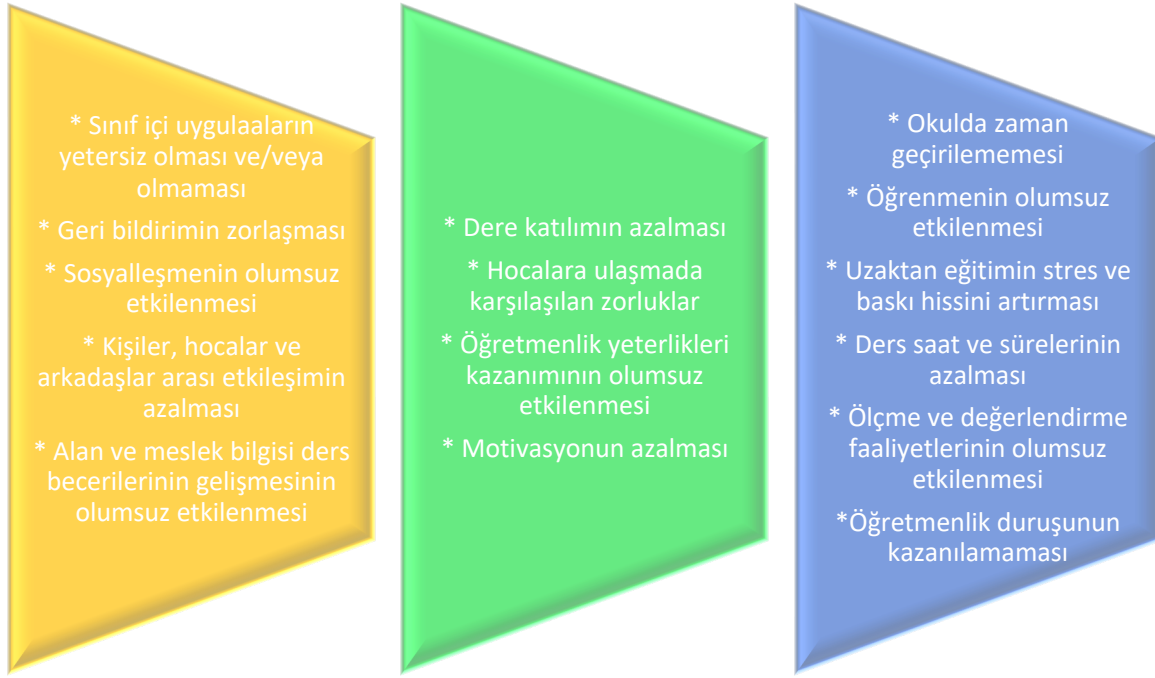
Uzaktan eğitim uygulamalarının, öğretmen adaylarının mesleki yeterliliklerine etkisi değerlendirilmiştir. Yapılan görüşmeler sonucunda uzaktan eğitim sürecinin mesleki yeterliliklere; *etkisiz, olumlu ve olumsuz* etkileri olduğu bulgularına ulaşılmıştır. İlgili tablolara aşağıda yer verilmiştir.

Tablo 12: Uzaktan Eğitim Uygulamalarının Mesleki Yeterlilikler Üzerine Etkisi 1

Tablo 12 değerlendirildiğinde; araştırmaya katılan 30 katılımcıdan sadece 5'inin uzaktan eğitim uygulamalarının mesleki yeterliliklerini olumlu etkilediğini ifade ettiği görülmektedir. Kendilerini geliştirmeye vakit ayırabilme, teknoloji kullanımında bilgi ve beceri düzeyinin artması, evlerde derslere çalışma kolaylığı uzaktan eğitim uygulamalarını olumlu etkisi olarak değerlendirilmiştir. Uzaktan eğitim süresince evde geçirilen eğitim zamanının, okula giderken kaybolan zamanın ortadan kalkmasını sağladığını ifade etmişleridir.

5 katılımcı, uzaktan eğitim sürecinin mesleki yeterliliklerine etki etmediğini ifade etmiştir. Kendini geliştirmek için okula ihtiyaç duyulmaması ve hocaların bu sürece gerekli özeni göstermesi bu duruma neden olarak ifade edilmiştir.

Tablo 13: Uzaktan Eğitim Dönemi Eğitim Uygulamalarının Mesleki Yeterlilikler Üzerine Etkisi 2

Uzaktan eğitim uygulamalarının öğretmen adaylarının mesleki yeterliliklerine olumsuz etkilerinin yer aldığı tablo 13 değerlendirildiğinde; okul içi zaman etkinlik ve etkileşimin azalmasını ifade edildiği görülmektedir. Katılımcılar okuldan uzak geçirilen ders zamanının; arkadaş iletişimine, hoca iletişim ve etkileşimine, motivasyon eksikliğine, geri bildirimlerin zorlaşmasına, stres ve baskının artmasına, ve ölçme-değerlendirme etkinliklerinin olumsuz etkilenmesine neden olduğunu ifade etmişlerdir. C4 kodu katılımcı bu durumu; “ *uzaktan eğitim süreci olmasaydı uygulama konusunda kendimi daha fazla geliştireceğimi düşünüyorum. Örnek verecek olursam, bir program dışı etkinlik hazırlama çalışmamada Ramazanoğlu Konağı'na hiç gitmeden/gidmeden ders planı hazırladım. Bu durumda planım kâğıt üzerinde kaldı. Planın uygulama konusunda eksiklikleri fark ediliyordu.*” söylemiyle ifade etmiştir.

Ayrıca evde geçirilen ders dinleme ve çalışma zamanının aile ilişkilerine de yansıdığını bildirmişlerdir. C7 kodlu öğretmen adayı; “*Evde olduğumuz için derslerimize saygı göstermeyen ailelerimiz yanımızda olmadı mesela, Dersin ortasında markete gönderen anne ve babalar mesela. Belki çok klasik gelebilir ama bence öğrencinin yeri okuldur.*” söylemi ile uzaktan eğitim uygulamalarını aile iletişimine yarattığı baskıyı ifade etmiştir. Katılımcılar mesleki yeterlilikler bağlamında, eğitim uygulamalarının yüz yüze devam etmesini gerekli bulmuşlardır.

SONUÇ TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının uzaktan eğitim sürecindeki mesleki yeterliliklerinin değerlendirildiği bu çalışmada; katılımcıların kendilerini en yeterli gördükleri alanın ders planı yapma yeterliliği olduğu, en yetersiz gördükleri alanın ise paydaş etkileşim yeterliliği olduğu görülmüştür. Ayrıca katılımcıların mevzuat bilgisi yeterliliği bağlamında, gerekli bilgiye sahip olmadıkları tespit edilmiştir. Katılımcılar uzaktan eğitim uygulamalarının, mesleki yeterliliklerini olumsuz etkilediğini ve öğretmenli duruşu ve kimliği kazanmada sıkıntılar yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Öğretmen adayları, uzaktan eğitim uygulamalarını yetersiz bularak yüz yüze eğitimi tercih ettiklerini dile getirmişlerdir.

Mesleki yeterliliklerin her eğitim ortamında geliştirilmesi; hem öğretmen yetiştirme açısından hem de öğretmenlerin değişen ve gelişen hayata adapte olarak, öğrenci yetiştirebilmesi açısından oldukça önemlidir. Başbay ve Bektaş (2009), yapmış oldukları çalışmada, öğretmen yeterliliklerinin geliştirilmesi ve güncel tutulması için, MEB ve YÖK tarafından içerikler hazırlanması gerektiğini ifade etmişlerdir.

Araştırmada elde edilen bulgular genel olarak değerlendirildiğinde; öğretmen adaylarının birçok yeterlilik açısından kendilerini güvensiz hissettikleri tespit edilmiştir. Güvensizlik hissinin öğretmenlerin mesleki öz yeterliliklerini olumsuz etkilediği bilinmektedir. Kılınç ve diğ. (2021) yapmış oldukları çalışmada; öğretmenlerin öz yeterlilikleri durumlarının, beceri ve iletişim yeterliliklerini etkilediğini ifade etmişlerdir. Öz yeterliliği yüksek olan öğretmenlerin, iletişim yönlerinin güçlü olduğu, öğrencileri davranışlarının yönlendirebilen yetkinliğe sahip olduğu görülmüştür. Bu bağlamda; yeterlilik gelişiminin öz yeterlilik ile beraber gelişebileceği, bu gelişimler için örgün ve uzaktan eğitim içeriklerinin gerekliliği görülmektedir.

Katılımcılar mesleki yeterlilikler bağlamında; alan yeterliliğinde kendilerini yetersiz olarak değerlendirmişlerdir. Özellikle uzaktan eğitim uygulamalarında “eğitici-hoca” yaklaşımlarını ve kendi bilgilerinin bu duruma sebebiyet verdiğini ifade etmişlerdir. Bunun yanı sıra, alan bilgisi açısından kendilerini yeterli görmüşlerdir. Ayrıca; öğretmen adaylarının uzaktan eğitim derslerinde yapılan uygulamalar sonucunda, kazanım kazandırma ve öğrenme ortamı hazırlama yeterliliklerinde, kendilerini yeterli olarak değerlendirdikleri sonucu ortaya çıkmıştır. Yılar ve Cüce (2021), yapış oldukları çalışmanın sonucunda, katılımcıların kendilerini alan bilgisi açısından yeterli olarak değerlendirdikleri sonucuna ulaşmıştır.

Katılımcıların mevzuat bilgisinde yetersiz oldukları tespit edilmiştir. Öğretmen adaylarının mevzuat bilgisiyle tanışmamış olmalarının bu sonucu ortaya çıkardığı görülmüştür. Eti ve Karaduman (2020) yapmış oldukları çalışmada benzer sonuçlara ulaşmışlardır.

Kayran (2021); sosyal bilgiler öğretmen adayları ile yapmış olduğu çalışmada; öğretmen adaylarının kendilerini ölçme ve değerlendirme alanında yeterli görmedikleri sonucuna ulaşmıştır. Yılar ve Cüce (2021)’de sosyal bilgiler öğretmenleri ile yapmış olduğu çalışmada benzer sonuçlara ulaşmıştır. Ancak çalışmamızda, bu bulgulara ters düşen sonuçlara ulaşılmıştır. Katılımcıların ölçme ve değerlendirme etkinlikleri hazırlama konusunda yeterli oldukları tespit edilmiştir.

Öğretmen adaylarının büyük çoğunluğu; uzaktan eğitim uygulamalarının mesleki yeterlilik gelişimlerini olumsuz etkilediğini ifade etmiştir. Eti ve Karaduman 2020; öğretmen adayları kendilerini mesleki yeterlikler noktasında uzaktan eğitim neticesinde yetersiz görmektedir. Altay (2021) sosyal bilgiler öğretmen adayları ile yapmış olduğu araştırmanın sonucunda; uzaktan eğitim süreci eğitim uygulamalarının, mesleki yeterliliklerin edinildiği önemli derslerden olan öğretmenlik uygulaması dersinin kazanımlarını olumsuz etkilediğini ortaya koymuştur. Bu çalışmada da benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Sosyal bilgiler öğretmen adayları, uzaktan eğitim uygulamalarının öğretmenlik mesleği saha kazanımlarının kazandırılmasını engellediğini ve öğretmenlik kumaşı kazandırmadığını ifade etmişlerdir.

Araştırmada uzaktan eğitim uygulamalarının, sadece mesleki yeterlilikleri değil, sosyal yaşamı da olumsuz etkilediği görülmüştür. Seyhan (2021) yapmış olduğu çalışmada benzer sonuçlara ulaşmıştır.

Uzaktan eğitim uygulamalarının mesleki yeterliliklerin kazandırılması bağlamında olumlu değerlendiren katılımcılar olmuştur. Özellikle okula ulaşım durumunda geçen zamanın, uzaktan eğitim süresince kişisel gelişme ayrılabilmesi, derslere geç kalma durumunun ortadan kalkması ve derslerin tekrar izlenebilmesi gibi durumlar, uzaktan eğitim sürecinin olumlu yönleri olarak değerlendirilmiştir. Ayrıca bazı çalışmalarda velilerin de uzaktan eğitim süreci ile ilgili olumlu görüş bildirdiği tespit edilmiştir (Güllühan, 2021).

Araştırmanın sonucunda; lisans programlarının uzaktan eğitim süreci için düzenlenmesi önerilmektedir. Uzaktan eğitim süreci, öğrencilerin sadece lisans öğrenim dönemlerinde değil, daha sonraki öğretim dönemleri için de kullanılacak bir öğretim sürecidir. Bu nedenle lisans program derslerinde uzaktan eğitim süreçleri için eğitimler verilebilir.

KAYNAKÇA

Altay, N. (2021). Salgın Sürecinin Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Mesleki Yeterlilikleri Üzerindeki Etkileri. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(4), 1097-1109. <https://dx.doi.org/10.17240/aibuefd.2021..-908237>

Aydemir, A. (2021). Uzaktan Eğitim Sürecinde Öğretmen ile Öğrenci-Veli İletişimi: Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Deneyimleri. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10 (2), 813-827. DOI: 10.33206/mjss.824033

Başbay, A., & Bektaş, Y. (2010). Çokkültürlülük Bağlamında Öğretim Ortamı ve Öğretmen Yeterlilikleri. *Eğitim Ve Bilim*, 34(152).

Demirel, Ö. (2012). *Eğitim sözlüğü* (5. baskı). Pegem Akademi.

Eti, İ. & Karaduman, B. (2020). Covid-19 Pandemisi Sürecinin Öğretmen Adaylarının Mesleki Yeterlilikleri Açısından İncelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, Salgın Sürecinde Türkiye'de Ve Dünyada Eğitim, 635-656. DOI: 10.37669/milliegitim.787238

Glesne, C. (2011). *Becoming qualitative researchers*. (A. Ersoy & P. Yalçinoğlu, Çev.). Pearson.

Güllühan, N. (2021). Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Derslerinde Uzaktan Eğitim Sürecine Yönelik Veli Tutumları ve Teknolojiye Karşı Dirençlerinin İncelenmesi . *Gazi Eğitim Bilimleri Dergisi* , 7 (2) , 155-177

Kaçan, A. & Gelen, İ. (2020). Türkiye’deki Uzaktan Eğitim Programlarına Bir Bakış. *Journal of Education Science and Technology*, 6(1), 1-21.

Kayran, A. & Tunç Şahin, C. (2021). Öğretmenlik Mesleki Yeterliliklerine Yönelik Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Görüşleri . *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* , 22 (2), 1352-1386 . DOI: 10.17679/inuefd.915732

Kılınç, Ali & Polatcan, Mahmut & Atmaca, Taner & Koşar, Murat. (2020). Öğretmen Mesleki Öğrenmesinin Yordayıcıları Olarak Öğretmen Öz Yeterliği ve Bireysel Akademik İyimserlik: Bir Yapısal Eşitlik Modellemesi. *Eğitim ve Bilim*. Erken Görünüm. 1-22.

Kılınç, H. H. & Yenen, E. T. (2021). Öğretmenlerin Mesleki Gelişim Öz Yeterlikleri Ölçeği Geçerlik Ve Güvenirlik Çalışması . *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi* , 25 (2) , 455-468 . Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/tsadergisi/issue/64726/703490>

Özalkan, G. Ş. (2021). Uzaktan Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme: Pandemi Sürecinde Sosyal Bilimler Eğitimini Yeniden Düşünmek . *International Journal of Economics Administrative and Social Sciences* , *Sosyal Bilimler Eğitiminde Yenilikçi Yaklaşımlar Özel Sayısı* , 18-26 . Retrieved from <http://ijeass.gedik.edu.tr/tr/pub/issue/60097/872100>

Seggie ve Y. Bayyurt (2017), Nitel araştırma: Yöntem, teknik, analiz ve yaklaşımları içinde (ss. 82 – 104). Ankara: Anı Yayıncılık.

Seyhan, A. (2021). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının covid-19 salgını sürecinde uzaktan eğitim deneyimleri ve görüşleri. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi (AUAd)*, 7(3), 65-93.

Şişman, M. (2009). Öğretmen Yeterlilikleri: Modern Bir Söylem ve Retorik . *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* , 10 (3) , 63-82 . <https://dergipark.org.tr/tr/pub/inuefd/issue/8704/108689>

Yılar, M. B. & Cüce, K. (2021). Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Özel Alan Yeterliliklerini Etkileyen Faktörler Ve Bunların Lisans Programıyla İlişkisi . *Trakya Eğitim Dergisi* , 11 (2) , 661-683 . DOI: 10.24315/tred.689486

Yüksek Öğretim Kurumu (YÖK). (2020a). <https://covid19.yok.gov.tr/Documents/alinan-kararlar/02-coronavirus- bilgilendirme-notu-1.pdf>